

Sygn. akt III USK 349/21

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania W. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.
z udziałem I. sp. z o.o. w K.
o ubezpieczenie społeczne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 10
lutego 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu [...] w W.
z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt III AUa [...]

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 października 2019 r. Sąd Okręgowy w O. oddalił odwołanie W. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 14 lutego 2019 r., stwierdzającej, że W. P. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym od 23 lipca 2018 r. jako pracownik u płatnika składek spółki „I.” Sp. z o.o. w K.

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z dnia 16 września 2020 r., oddalił apelację odwołującą się od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Skarga kasacyjna odwołująca się oparta została na podstawie:

- 1) naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: (-) art. 227 k.p.c. w związku z art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 266 k.p.c., przez ich niewłaściwe niezastosowanie i

ustalenie nieistnienia tytułu do ubezpieczeń społecznych skarżącej, podczas gdy nie został dopuszczony z urzędu dowód z zeznań świadków (zawnioskowanych przez organ rentowy) na podstawie art. 232 zdanie drugie k.p.c., co uniemożliwiało zweryfikowanie, czy skarżąca faktycznie realizowała od 23 lipca 2018 r. stosunek pracy z zainteresowanym; (-) art. 6 k.c. w związku z art. 232 k.p.c., przez niewłaściwe zastosowanie i pominięcie faktu, że to między innymi na organie rentowym spoczywał ciężar dowodu oraz obowiązek dowodzenia w zakresie wykazania okoliczności świadczących o nieistnieniu tytułu do ubezpieczeń),

- 2) naruszenia prawa materialnego, tj.: (-) art. 6 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst.: Dz. U. z 2021 r., poz. 423; dalej: ustawa systemowa), przez ich niewłaściwe niezastosowanie skutkujące uznaniem, że skarżąca w spornym okresie nie była pracownikiem płatnika składek, a tym samym nie podlegała jako osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu, podczas gdy skarżąca w spornym okresie była związana stosunkiem pracy z płatnikiem składek i z tego tytułu powinna podlegać jako osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu, „bowiem od dnia zawarcia umowy o pracę z pracodawcą była I. Sp. z o.o.”, a skarżąca spełniała wszystkie przesłanki do objęcia jej ubezpieczeniami społecznymi: emerytalnym, rentowym, chorobowym i wypadkowym jako pracownika; (-) art. 22 k.p., przez jego niewłaściwe niezastosowanie, a tym samym uznanie, że pomiędzy pracownikiem a pracodawcą nie występowały elementy charakterystyczne dla stosunku pracy, podczas gdy zawarta umowa spełnia wszelkie przesłanki do uznania jej za umowę o pracę, tj. skarżąca zobowiązała się do wykonywania określonego rodzaju pracy na rzecz pracodawcy (zainteresowanego) i pod jego kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, za określonym wynagrodzeniem; (-) art. 353¹ k.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. w

związku z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 13 pkt 1 ustawy systemowej w związku z art. 2 Konstytucji RP, przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych, jako osoby zatrudnionej na podstawie stosunku pracy, było nieważne, podczas gdy ani treść umowy o pracę nie pozostaje w sprzeczności z przepisami prawa, ani jej cel nie zmierza do obejścia prawa i nie jest ona niezgodna z zasadami współżycia społecznego, bowiem nie można za obejście prawa czy sprzeczne z zasadami współżycia społecznego traktować wywołanie skutku w postaci nabycia tytułu do ubezpieczenia społecznego zgodnie z konstytucyjną zasadą pewności prawa; (-) art. 83 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie skutkujące uznaniem, iż strony zawarły umowę o pracę jedynie dla pozoru, celem uzyskania tytułu do ubezpieczeń społecznych, podczas gdy skarżąca rzeczywiście wykonywała powierzone jej czynności, a umowie o pracę, która spełnia wymagania określone w art. 22 k.p., nie sposób przypisać przymiotu pozorności.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że jest ona oczywiście uzasadniona. Stwierdziła, że: „nie sposób zgodzić się ze stwierdzeniem, że Skarżąca w spornym okresie nie była pracownikiem zainteresowanej spółki, a tym samym nie podlegała jako osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu, podczas gdy Skarżąca w spornym okresie była związana stosunkiem pracy z zainteresowaną spółką i z tego tytułu powinna podlegać jako osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu. Nadto, nie sposób zgodzić się z uznaniem, iż umowa o pracę zawarta przez Skarżącą nie stanowi stosunku pracy w myśl art. 22 k.p., podczas gdy zawarta umowa spełnia wszelkie przesłanki do uznania jej za umowę o pracę, ponieważ Skarżąca zobowiązała się do wykonywania określonego rodzaju pracy na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, za określonym wynagrodzeniem. Skarżąca w ciągu kilkunastu dni zatrudnienia wykonywała powierzone Jej obowiązki, a Zainteresowany je przyjmował, o czym świadczy wypłata wynagrodzenia. Rozmiar i

waga wykonanych zadań wynikały, logicznie rzecz ujmując, z okresu, w jakim zostały wykonane - z okresu kilkunastu dni, co nie oznacza, że Skarżąca nie pracowała w wymiarze pełnego etatu. Ponadto, zdaniem Skarżącej, nie ma na celu obejścia prawa dokonanie czynności prawnej dla osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością prawną. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalno-rentowego, chorobowego i wypadkowego, podjęcie zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniem i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia nie jest obejściem prawa. Sama chęć uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego jako motywacja do podjęcia zatrudnienia nie świadczy o zamiarze obejścia prawa, podobnie jak inne cele stawiane sobie przez osoby zawierające umowę o pracę, takie jak, na przykład, chęć uzyskania środków utrzymania”.

Skarżąca podkreśliła, że oceniając zaistnienie stosunku pracy, należy brać pod uwagę okoliczności, jakie wystąpiły w okresie od 23 lipca 2018 r. Zawarta umowa o pracę odpowiada regułom opisanym w art. 22 k.p., ponieważ skarżąca wykonywała obowiązki pracownicze po 23 lipca 2018 r., na potwierdzenie czego przedstawiła korespondencję mailową. Oczywiście jest, że skarżąca nie mogła zrealizować w ciągu kilkunastu dni obowiązków wymienionych w umowie o pracę związanych z prowadzeniem sklepów odzieżowego oraz ze zdrową żywnością. Niemniej, skarżąca zajmowała się organizacją i nadzorem nad funkcjonowaniem sklepów należących do zainteresowanych spółki. Świadek J. K. w toku zeznań przed Sądem pierwszej instancji potwierdził, że ma wiedzę o czynnościach podejmowanych przez skarżących, odpowiadając na pytanie dotyczące podporządkowania pracowniczego. Skarżąca, jako pracownik, wykonywała określonego rodzaju pracę na rzecz pracodawcy (zainteresowanej spółki) i pod jego kierownictwem, w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę (czas i miejsce pracy zostały dostosowane do rodzaju powierzonych obowiązków), za określonym wynagrodzeniem. Zdaniem skarżącej nie należy deprecjonować dowodów z zeznań stron na okoliczność świadczenia pracy, skoro charakter obowiązków skarżącej nie wymagał ciągłego tworzenia dokumentów, którymi następnie mógłby się posługiwać w toku postępowania administracyjnego i sądowego.

Ponadto, zdaniem skarżącej, „nie ma na celu obejścia prawa dokonanie

czynności prawnej dla osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością prawną. Skoro z zawarciem umowy o pracę ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych wiąże obowiązek ubezpieczenia emerytalno-rentowego, chorobowego i wypadkowego, podjęcie zatrudnienia w celu objęcia ubezpieczeniami społecznymi i ewentualnego korzystania ze świadczeń z tego ubezpieczenia nie jest obejściem prawa. Sama chęć uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego jako motywacja do podjęcia zatrudnienia nie świadczy o zamiarze obejścia prawa, podobnie jak inne cele stawiane sobie przez osoby zawierające umowy o pracę, takie jak na przykład chęć uzyskania środków utrzymania.”.

„W licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego dotyczących umów o pracę jako podstawy podlegania ubezpieczeniom społecznym podkreślano, iż umowa o pracę jest zawarta dla pozoru (art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p.), jak też nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli strony z góry zakładają, iż nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy.”.

„Z uwagi jednak, na długotrwałe stosunki gospodarcze (biznesowe) między Skarżącą a J. K., będącym drugim wspólnikiem w zainteresowanej spółce, trudno racjonalnie przypuszczać, że umowa o pracę od dnia 23 lipca 2018 r. została zawarta dla pozoru. Skarżąca była związana z zainteresowaną spółką zapoczątkowanymi projektami, znała specyfikę jej działalności oraz potrzeby, toteż, logicznie rzecz ujmując, twierdzenia o pozorności zatrudnienia są chybione. O pozorności zatrudnienia nie świadczy bynajmniej również to, że Skarżąca była w tym samym roku związana umową o pracę z zainteresowaną spółką, która została rozwiązana wskutek swobodnej decyzji Skarżącej, jak też nawiązana z inicjatywy już Skarżącej i pana K. wskutek zmiany planów dotyczących funkcjonowania Spółki. Powyższe nabiera znaczenia w kontekście art. 11 k.p. i zasady swobody nawiązania stosunku pracy (...). Ponadto, nie można przyjmować pozorności zawarcia umowy o pracę w sytuacji, gdy umowa o pracę była faktycznie realizowana, co wynika niezaprzeczalnie z przedłożonej korespondencji e-mail.”.

„Podobnie, aby umowa o pracę zawarta między stronami mogłaby być

uznana za nieważną na podstawie art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., nie może dojść do ustalenia, że stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Ponadto, czynność prawna mająca na celu obejście ustawy w ujęciu art. 58 § 1 k.c. polega na takim ukształtowaniu jego treści, która z punktu widzenia formalnego nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do zrealizowania celu ustawowo zakazanego. Jako że czynności pracownicze, w niniejszym sprawie Skarżąca realizowała, nie ma podstaw do twierdzenia, że umowa o pracę była nieważna. Nie ma podstaw do twierdzenia o tym, że umowa o pracę została zawarta w celu obejścia prawa, ponieważ ewentualny cel zawarcia umowy o pracę w postaci uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą (art. 58 § 1 k.c.)”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Skarżąca wskazała na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Odnosząc się do tej przesłanki, należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050), co wymaga wskazania przepisów, które miałyby sąd drugiej instancji naruszyć w sposób kwalifikowany. Ponieważ we wniosku przepisów tych nie wskazano, to już z tego powodu skarga kasacyjna nie może zostać przyjęta do rozpoznania.

Zauważyć też należy, że sformułowane przez skarżącą zarzuty, ujęte opisowo, dotyczą oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i dokonanych na jej podstawie ustaleń faktycznych i stanowią niedopuszczalną w postępowaniu kasacyjnym polemikę z ustaleniem o pozorności umowy o pracę, co w myśl art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Zgodnie bowiem z tym przepisem, podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Artykuł 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c. Wszakże ten właśnie przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Inaczej rzecz ujmując, z powołaniem się na podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 4 k.p.c. nie można zwalczać prawidłowości ustaleń faktycznych, a taki charakter mają argumenty zawarte we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Należy również zauważyć, że pozorność czynności prawnej, o której mowa w art. 83 k.c., którą przyjął Sąd drugiej instancji, jest okolicznością faktyczną i jako taka podlega ustaleniu przez sądy merytoryczne. Oznacza to, że w ramach

podstawy kasacyjnej, o której mowa w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., ustalenie to nie podlega kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 listopada 1996 r., II UKN 9/96, OSNAPiUS 1997 nr 11, poz. 201; z dnia 23 stycznia 1997 r., I CKN 51/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 79; z dnia 10 września 1999 r., II UKN 7/99, OSNAPiUS 2000 nr 23, poz. 865; z dnia 30 czerwca 2000 r., II UKN 614/99, OSNAPiUS 2002 nr 1, poz. 23; z dnia 27 lipca 2000 r., IV CKN 91/00, LEX nr 52450; z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 1233/00, LEX nr 536988; z dnia 3 marca 2006 r., II CK 428/05, LEX nr 180195; z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699 oraz z dnia 18 stycznia 2010 r., II UK 149/09, LEX nr 577848; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie zdołał wykazać potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpatrzeniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

a.s.